

RACIONÁLNÍ VOLBA SPOTŘEBITELE

Mikroekonomie 2

RACIONÁLNÍ VOLBA

- Lidé jsou racionální tvorové, vedení vlastním zájmem → člověk „homo economicus“
- Každý jednotlivec činí rozhodnutí určená k tomu, aby maximalizovala jeho osobní blaho založené na rozumném zhodnocení všech faktů
- Spotřebitel se rozhoduje pro takovou volbu, která poskytuje největší užitek (uspokojení) s co nejmenším vynaloženým úsilím
- Adam Smith (1723-1790), před ním Aristoteles (350 l. př. K.) Francois Quesnay (cca 1750) - primárním ekonomickým stimulem každého je jeho vlastní zájem

TEORIE RACIONÁLNÍ VOLBY

- V současnosti se myšlenka „homo economicus“ označuje jako teorie racionální volby spotřebitele.
- lidé činí nejrůznější ekonomická rozhodnutí založená na nákladech a přínosech (bankovní lupič – přínosy > náklady)
- 1992 Gary Becker (Nobelova cena za ekonomii v oblasti TRV – aplikace na rodinu, zločiny a lidský kapitál)
- Je idea TRV realistická?

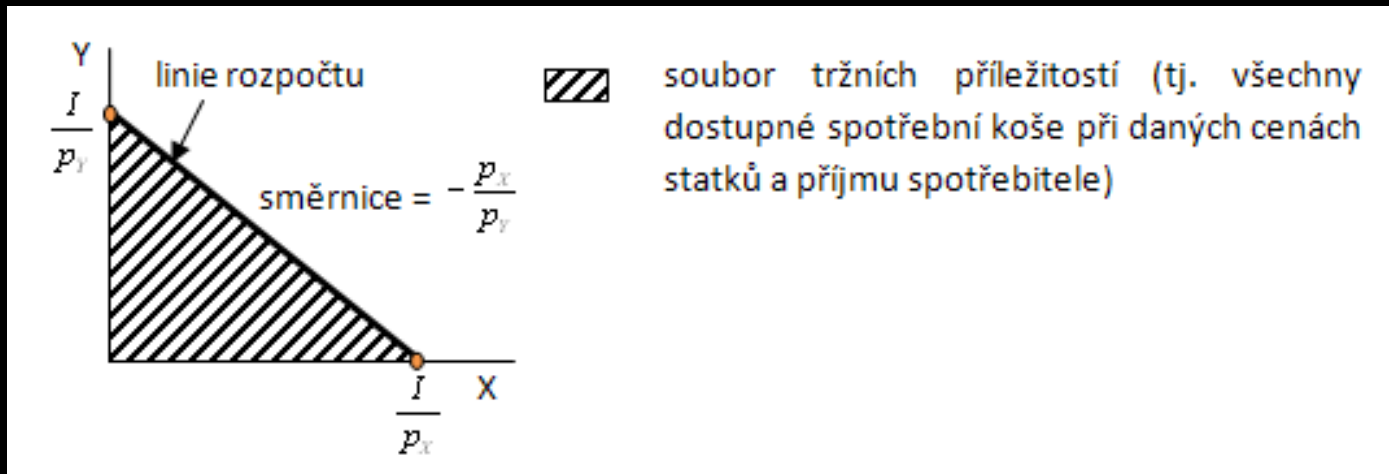
TEORIE SPOTŘEBITELE

- Spotřebitel spotřebovává – zvolí kombinaci statků a služeb, která mu při dané úrovni důchodu přinese nejvyšší možný užitek
- dvě otázky:
 - JAKÁ KOMBINACE JE PRO MĚ NEJLEPŠÍ?
 - MOHU SI TUTO KOMBINACI DOVOLIT?
- Určitá přesně stanovená kombinace statků - SPOTŘEBNÍ KOŠ
- Omezené finanční množství prostředků, které máme pro kombinaci určenu – ROZPOČTOVÉ OMEZENÍ SPOTŘEBITELE

$$P_x \cdot x + P_y \cdot y = I$$

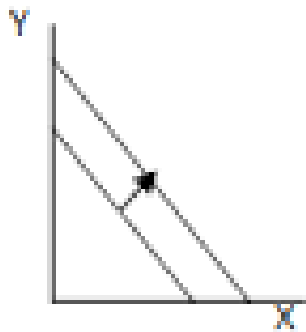
TEORIE SPOTŘEBITELE

- Soubor spotřebních košů, které má spotřebitel při daném rozpočtovém omezení možnost získat **MNOŽINA TRŽNÍCH PŘÍLEŽITOSTÍ**
- Hranici množiny tržních příležitostí tvoří **LINIE ROZPOČTU (BL)**

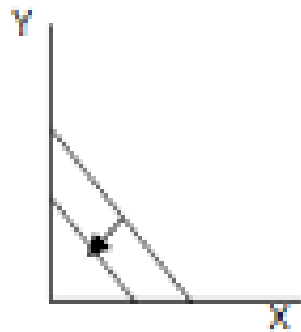

TEORIE SPOTŘEBITELE

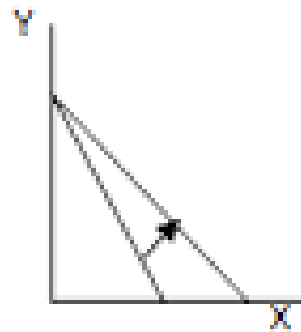
- LINIE ROZPOČTU (BL) a její polohy

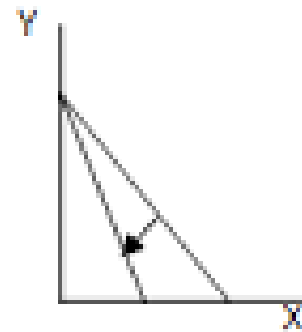
zvýšení
důchodu

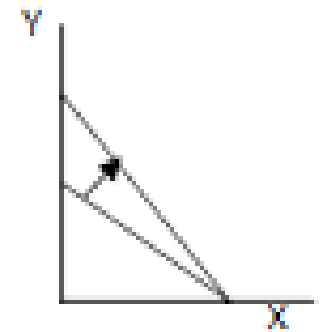
snížení
důchodu

zlevnění statku X
(tj. snížení P_X)

zdražení statku X
(tj. růst P_X)

zlevnění statku Y
(tj. snížení P_Y)

TEORIE SPOTŘEBITELE

- Linie rozpočtu je negativně skloněná přímka
- → sklon vyjadřuje ochotu spotřebitele nakrakovat jeden statek druhým
- → určujeme jako poměr ceny statku x na ceně statku y ($-P_x/P_y$)
- V rámci ekonomické teorie je sklon označován jako **MEZNI MIRA SUBSTITUCE VE SMĚNĚ**

$$MRS_E = - \frac{\Delta y}{\Delta x} = \frac{P_x}{P_y}$$

SPOTŘEBITELSKÉ PREFERENCE

- Preference spotřebitele – zjištění, že jeden statek je lepší (užitečnější), než druhý
- Jak popsat spotřebitelovy preference? UŽITEK...
- budeme preferovat statek x před statkem y , pokud spotřeba x přinese lepší užitek než spotřeba statku y
- JAK ALE MŮŽEME ZMĚŘIT UŽITEK?
- dva přístupy – kardinalistická a ordinalistická verze

KARDINALISTICKÝ PŘÍSTUP

- **Kardinalismus** (původ slova kardinální – rozhodující) považuje užitek za měřitelný
- kardinální jednotky – utility, užitky (William Stanley Jevons, 1871, neoklasická škola)
- Další představitelé Carl Menger, Hermann Heinrich Gossen
- Měříme pomocí celkového užitku a mezního užitku
- **CELKOVÝ UŽITEK (TU)** – užitek z celkové spotřeby

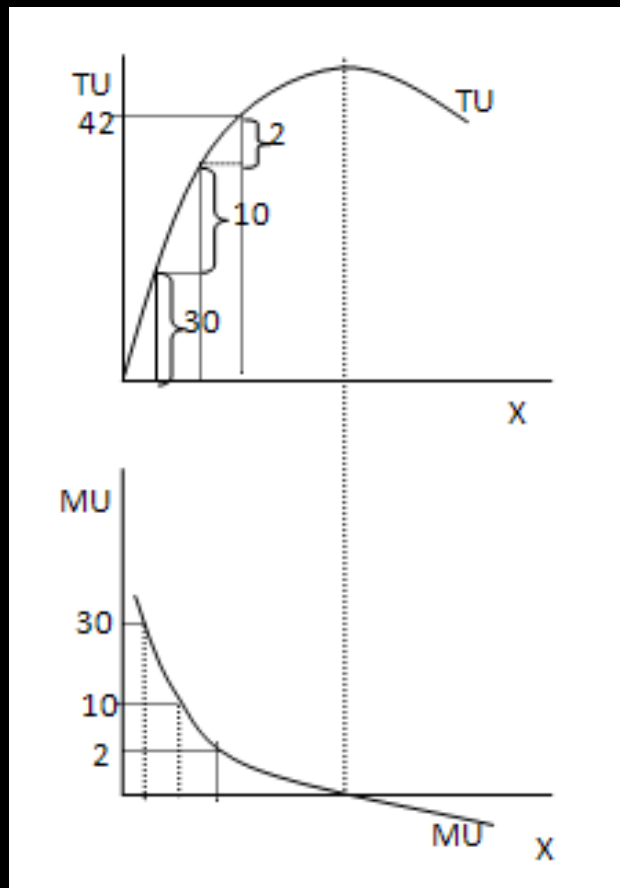
KARDINALISTICKÝ PŘÍSTUP

- MĚZNÍ UŽITEK (MU) – změna celkové užitečnosti vyvolaná změnou spotřeby statku o jednu jednotku (W. S. Jevons, 1862)

$$MU_x = \frac{\Delta TU}{\Delta x}$$

- nejdůležitější vlastnost MU je, že KLESÁ
- ZÁKON KLESAJÍCÍHO MĚZNÍHO UŽITKU nebo-li první Gossenův zákon (H. H. Gossen) říká, že užitek spotřebitele z uspokojení každé jeho spotřeby klesá s tím, jak roste stupeň nasycení

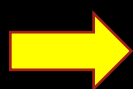
KARDINALISTICKÝ PŘÍSTUP

- S růstem spotřebovaného množství se užitek spotřebitele zvyšuje stále pomaleji
- BOD NASYCENÍ
max TU = MU rovno 0
- Pak celkový užitek klesá a mezní je záporný

ORDINALISTICKÝ PŘÍSTUP

- Na rozdíl od kardinalismu tento přístup tvrdí, že užitek nelze měřit, jen seřadit do ORDINÁLNÍ ŠKÁLY
- Představitelé Vilfredo Pareto, Francis Ysidro Edgeworth a John Richard Hicks
- statky jsou uspořádány tak, že se statek s nejnižším užitekem nachází před statkem s druhým nejnižším užitekem atd., atd.

AXIOMY RACIONÁLNOSTI

ORDINALISTICKÝ PŘÍSTUP

• AXIOMY RACIONÁLNOSTI VOLBY SPOTŘEBNÍHO KOŠE

- **Axiom úplnosti srovnání** – pro libovolné spotřební koše A a B je spotřebitel schopen rozhodnout jestli $U(A)$ je větší, menší, nebo rovno $U(B)$.
- **Axiom tranzitivity** – pokud A, B, C jsou spotřební koše a platí $U(A) > U(B)$ a zároveň $U(B) > U(C)$, pak platí $U(A) > U(C)$.

- dva pomocné axiomy:
- **Axiom nepřesycení** (více je lépe) – tento axiom říká, že větší množství statku je preferováno před menším.
- **Axiom rozmanitosti** (rozmanitá spotřeba je preferována před monomaniakální) – pokud A, B a C jsou spotřební koše, kde C je konvexní kombinací A a B a je od nich různý a platí $U(A) = U(B)$ a $U(C) > U(A)$.

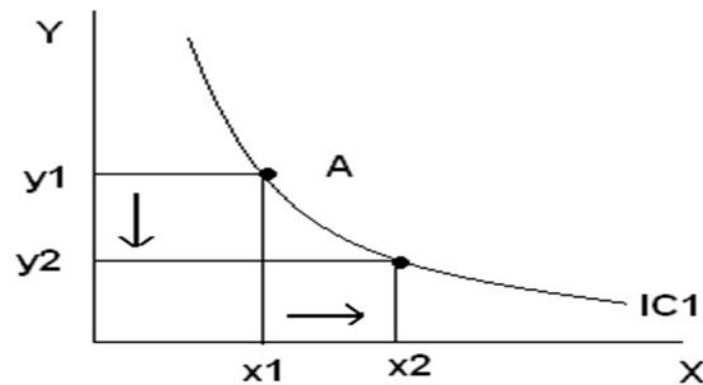
ORDINALISTICKÝ PŘÍSTUP

- Základem je indifferenční analýza, nebo-li teorie chování spotřebitele (tvůrce Vilfredo Pareto)
- Princip spotřebitelské substituce – spotřebitel vybírá mezi statky, které jsou substituty, takovou kombinaci, která mu přináší stejné uspokojení
- graficky - INDIFERENČNÍ KŘIVKA, jejímž autorem je F.Y. Edgeworth (1881)
- IC znázorňuje všechny spotřební koše, které přinášejí stejnou úroveň užitečnosti – spotřebitel je zcela lhostejný (indiferentní) vůči tomu, který koš bude spotřebovávat

ORDINALISTICKÝ PŘÍSTUP

Indiferenční křivka

Sklon křivky ukazuje míru nahraditelnosti dvou statků = míru substituce

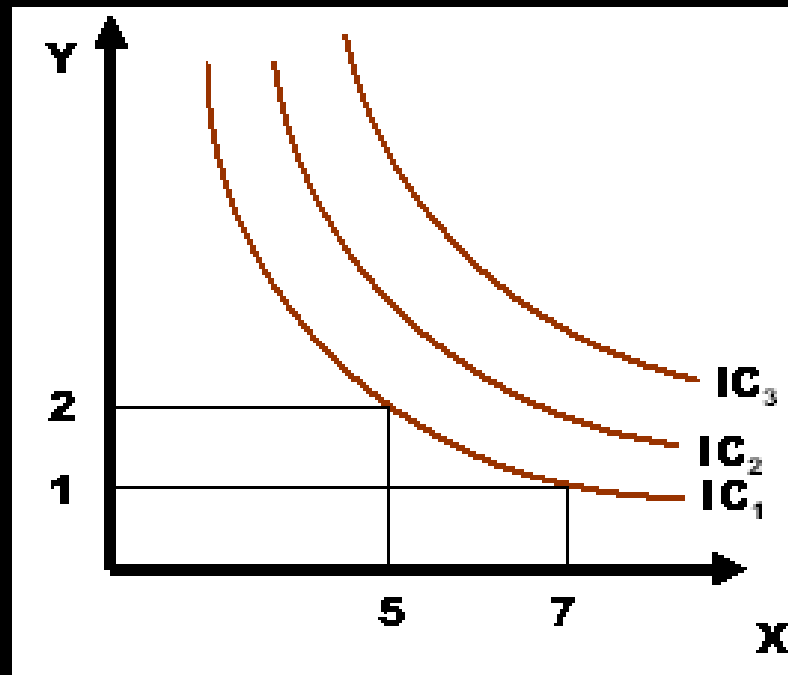
ORDINALISTICKÝ PŘÍSTUP

- Poměr, ve kterém se nahrazuje jeden statek druhým je míra spotřebitelské substituce
- proto rozhodování spotřebitele je klíčová MĚZNÍ MÍRA SUBSTITUCE (autor John Hicks, 1939)
- MRS_{xy} je poměr, ve kterém spotřebitel nahradí malý úbytek jednoho statku přírůstkem druhého statku tak, aby se jeho uspokojení nezměnilo

$$MRS_{xy} = - \frac{\Delta y}{\Delta x} = \frac{MU_x}{MU_y}$$

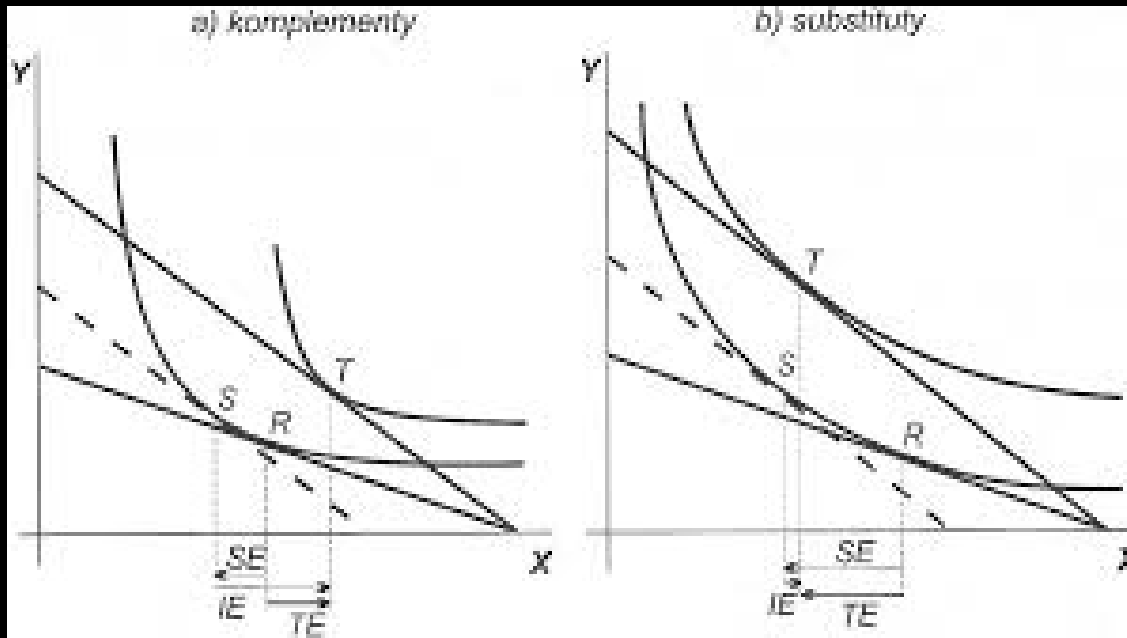
ORDINALISTICKÝ PŘÍSTUP

- Soubor indifferenčních křivek tvoří INDIFERENČNÍ MAPU – každá vyšší křivka zobrazuje vyšší užitečnost spotřebitele

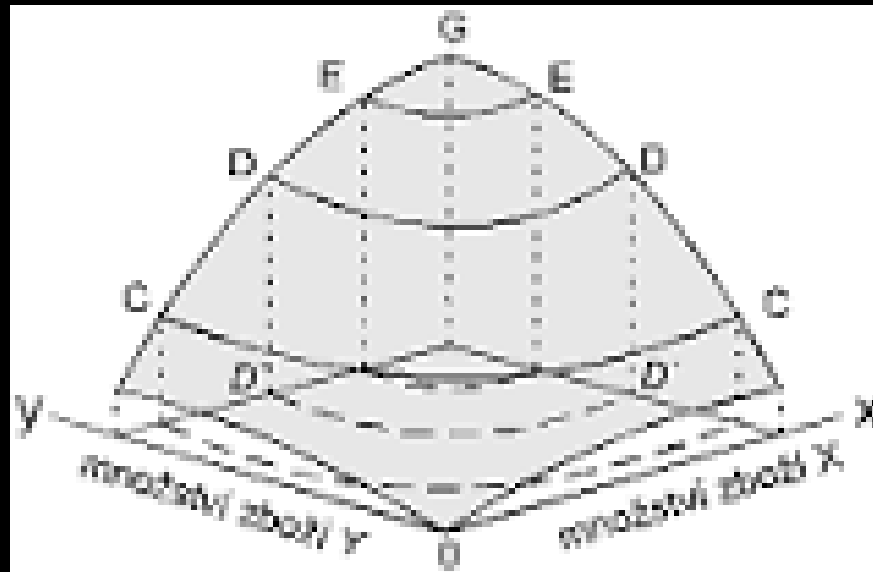
ORDINALISTICKÝ PŘÍSTUP

- „Prohnutí“ křivek je závislé na míře substituce
 - a) omezená míra substituce (salát a coca-cola)
 - b) vysoká míra substituce (salát a žampiony)

ORDINALISTICKÝ PŘÍSTUP

- Alternativní zobrazení indifferenčních křivek

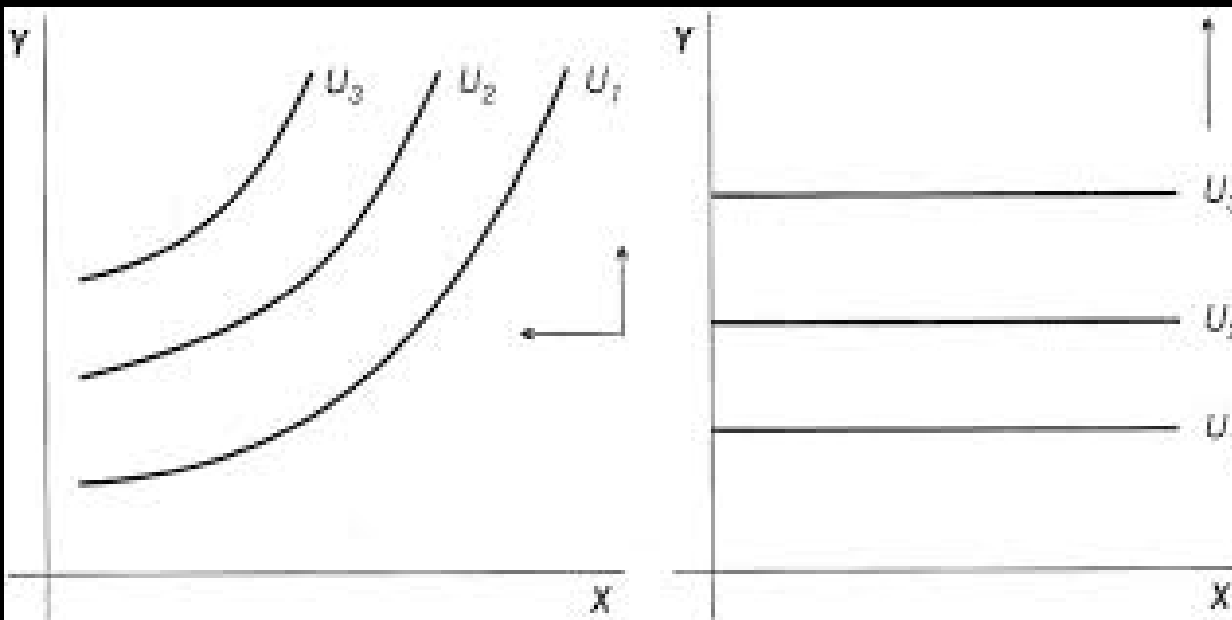

ORDINALISTICKÝ PŘÍSTUP

- Charakteristika IC:
 - Křivky jsou KONVEXNÍ k počátku – mezní míra substituce se zvyšuje tím, jak spotřebitel postupuje po IC směrem nahoru (stále více nahrazuje statek x statkem y)
 - Mají KLESAJÍCÍ TVAR - snížení spotřeby jednoho statku je kompenzováno zvýšením spotřeby druhého statku
 - NIKDY SE NEPROTÍNAJÍ – pokud ano, tak je spotřebitel iracionální (nevyzná se ve svých preferencích a všechny kombinace by byly stejně uspokojivé)

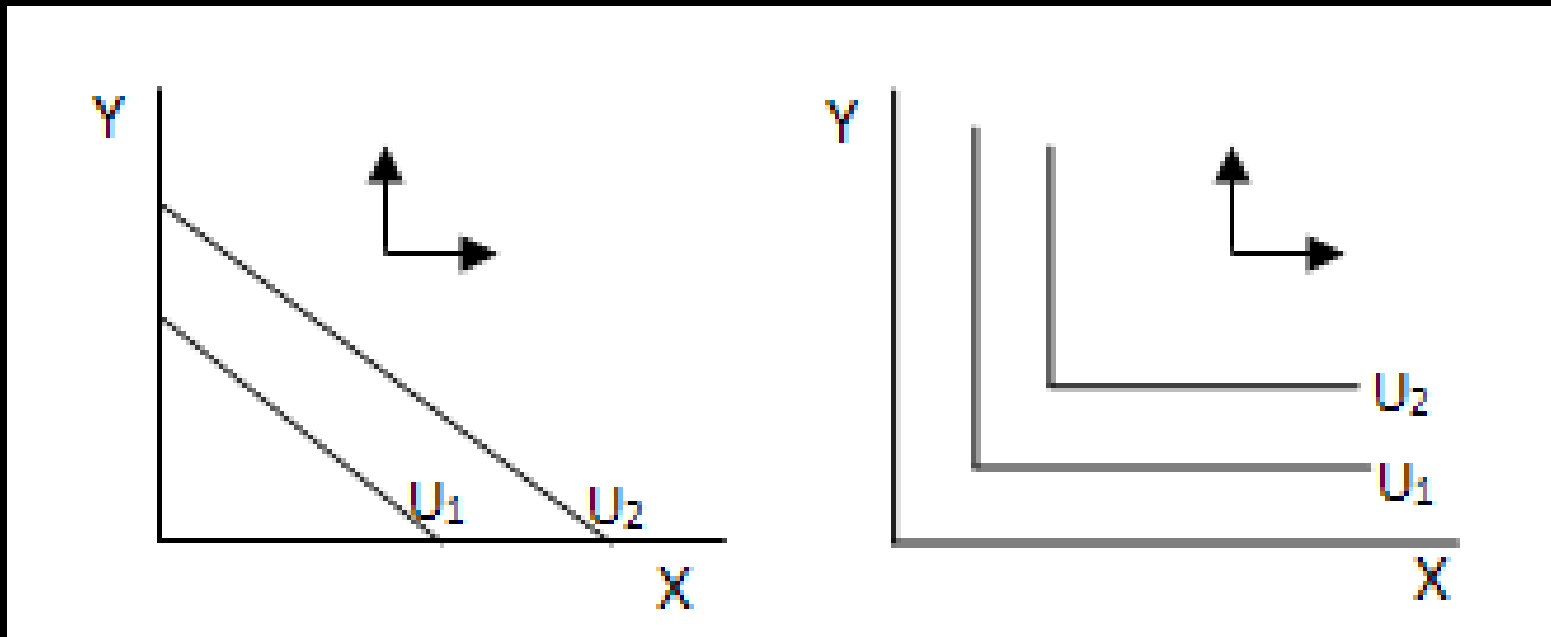
ORDINALISTICKÝ PŘÍSTUP

- ALE ! Výše uvedené charakteristiky platí pro statky žádoucí (s pozitivní preferencí)
- STATKY (X) NEŽÁDOUCÍ ČI LHOSTEJNÉ

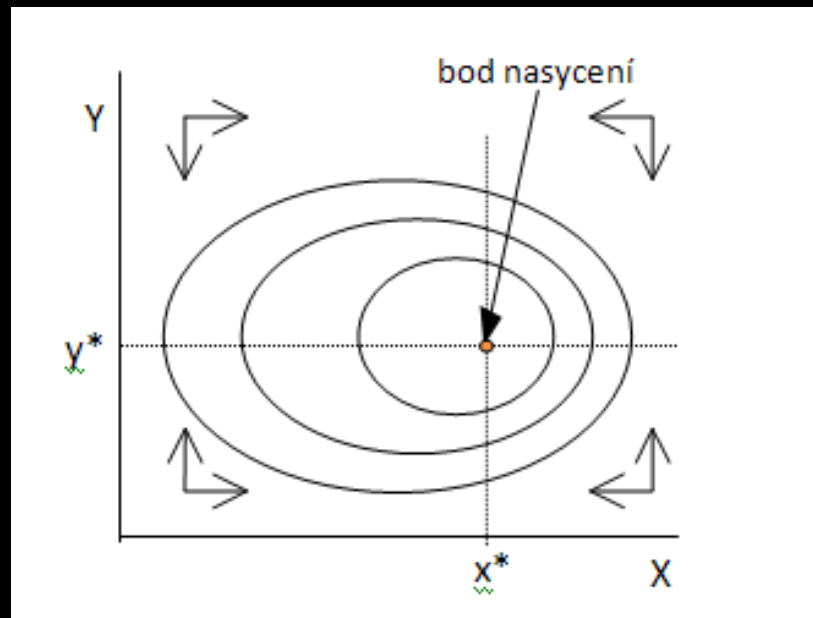
ORDINALISTICKÝ PŘÍSTUP

- DOKONALÉ SUBSTITUTY A KOMPLEMENTY

ORDINALISTICKÝ PŘÍSTUP

- JEDNA MOŽNÁ KOMBINACE

- **PRO DNEŠEK VŠE...**